

Ilglaicīgas aprūpes cenas, izdevumu un rindu analīze un prognoze

Pētījuma priekšmets: personas kurām ir tiesības saņemt ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas (pansionāta) pakalpojumu (turpmāk – SAC pakalpojums, kuras vecuma vai veselības stāvokļa dēļ (noteikta invaliditātes I vai II grupa) nevar nodrošināt nepieciešamo sociālās aprūpes apjomu.

SAC pakalpojuma ietvaros tiek nodrošināts:

- dzīvesvieta ar sadzīvei nepieciešamo inventāru atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām;
- ēdināšana 4 reizes dienā;
- veļa, apģērbs un apavi;
- reģistrācija pie ģimenes ārsta, ģimenes ārsta un citu speciālistu nozīmētā ārstēšanas plāna izpilde; brīvā laika pavadīšanas aktivitātes;
- kultūras pasākumi, kā arī pēc personas vēlēšanās tiek organizēta garīgā aprūpe atbilstoši personas konfesionālajai piederībai;
- ja nepieciešams, palīdzība personas individuālo sociālo problēmu risināšanā.

Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādes, kurās Rīgas iedzīvotāji var saņemt pašvaldības apmaksātus sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus:

- RSAC “Mežciems”
- RSAC “Gaiļezers”
- RSAC “Stella maris”
- Vairākas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādes ārpus Rīgas pašvaldības.

Pētījuma mērķis: izanalizēt pieprasījumu pēc SAC pakalpojuma, RD līdzfinansējumu par SAC aprūpi, kā arī vienas SAC vietas cenas izmaiņas un tendences.

Laika periods un datu avoti

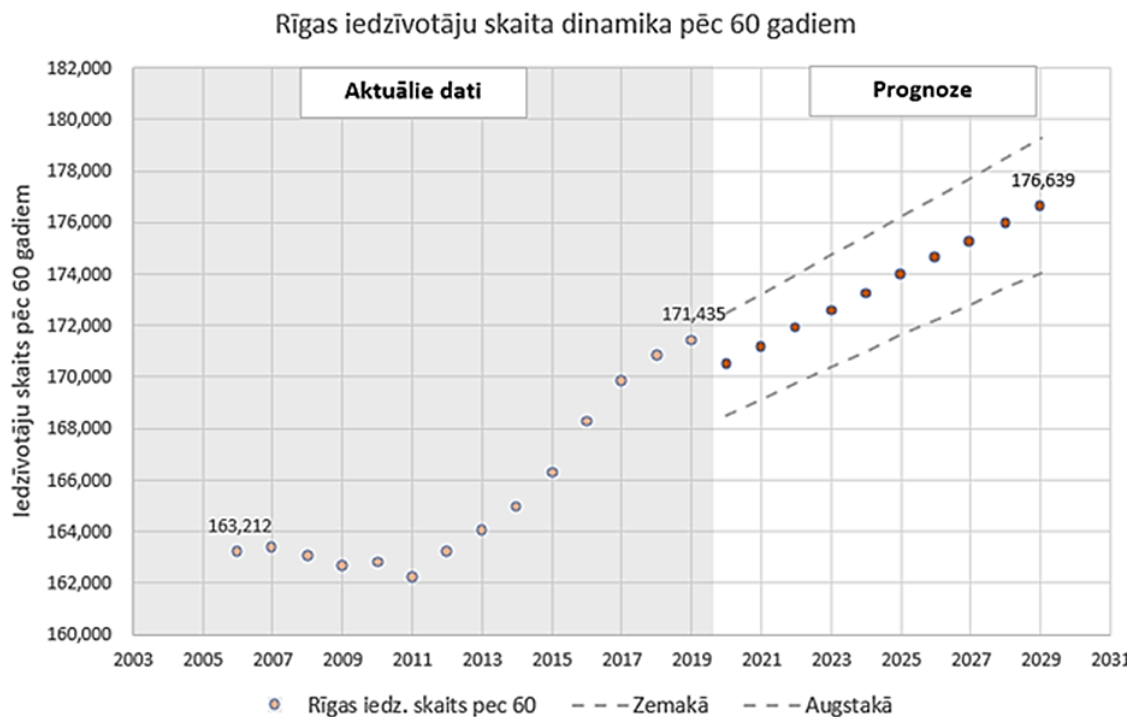
Pētījumā tika izmantoti dati laika periodā no 2006. līdz 2019., kas ir iegūti no centrālās statistikas pārvaldes datu bāzes, valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras, kā arī no Rīgas domes labklājības departamenta gada grāmatām. Analīze veikta gada griezumā.

Datu apstrādes metodoloģija

Datu raksturošanai izmantoti aprakstošas statistikas rīki, tādi kā vidējas vērtības un variācijas radītāju aprēķināšana. Lai noskaidrotu kādi faktori ietekmē SAC ilgstošas aprūpes pieteikumu skaita dinamiku izmantota daudzfaktoru regresijas analīze. Datu lineāra saistība tika novērtēta izmantojot Q-Q plot grafikus, kur tika atlikti atlikumi un prognozētas vērtības. Datu sadalījums noteikts pielietojot Shapiro-Wilk testu un vizualizējot datus ar boxpot grafiku palīdzību. Lai novērtētu faktoru autokorelāciju pielietoja Durbin-Watsona testu, savukārt homoskedastiskums novērtēts izmantojot Breusch-Pagan testu. Daudzkolinearitāte novērtēta aprēķinot VIF koeficientu. Atbilstošais regresijas modelis tikai izvēlēts balstoties uz AIC kritērija un determinācijas koeficienta. Līdzīgs aprēķinu protokols pielietots taisot regresijas analīzi arī citiem atkarīgiem mainīgiem.

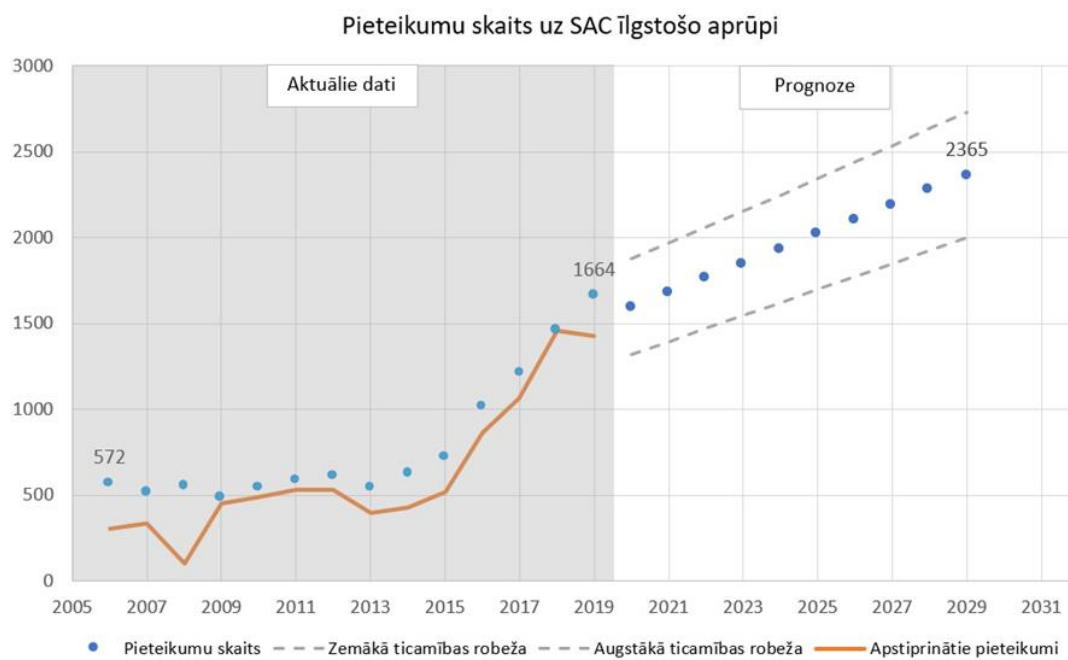
Datu apstrādes rezultāti

Regresijas analīze parādīja, ka SAC ilgstošas aprūpes pieteikumu skaitu gada griezumā visprecīzāk var prognozēt zinot kā mainās Rīgas iedzīvotāju dinamika, kuri ir vecāki par 60 gadiem (skat. 1.



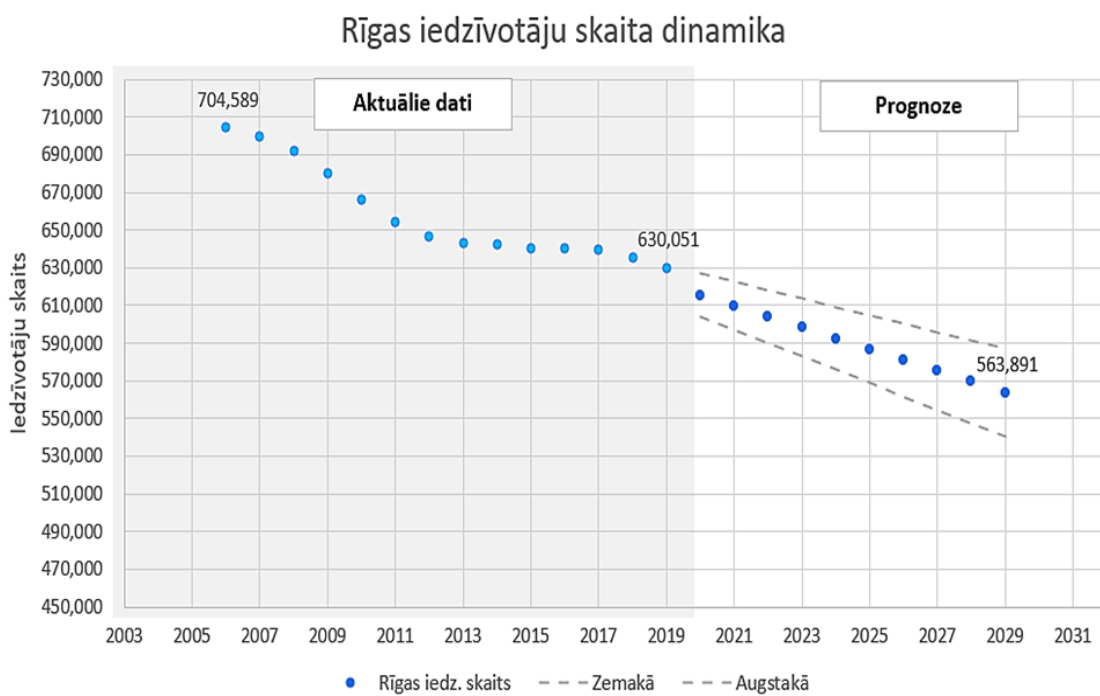
1. attēls. Rīgas iedzīvotāju dinamika pēc 60 gadiem.

un 2. attēlu). Trīspadsmit gadu laika pieteikumu skaits uz ilgstošu aprūpi ir trīskāršojies no 572 līdz 1664



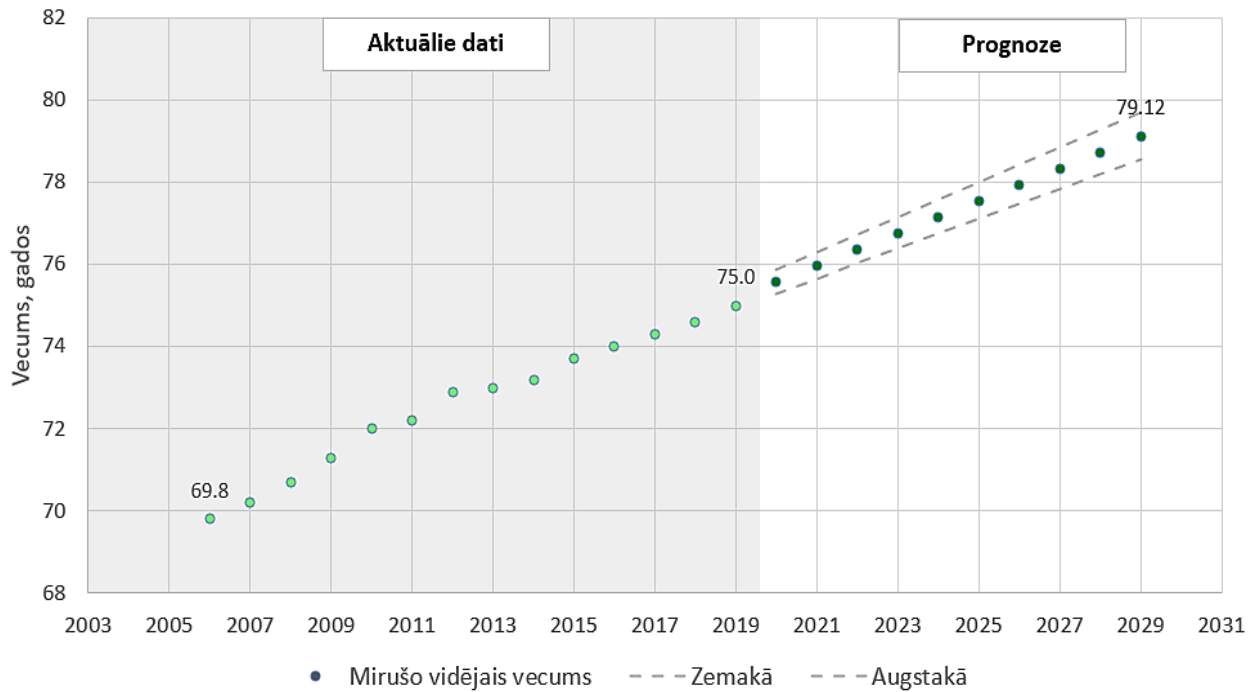
2. attēls. Pieteikumu skaits uz SAC ilgstošo aprūpi

pieteikumiem. No visiem pieteikumiem tikai apmēram 10% tiek noraidīti, kas ir salīdzinoši neliels radītājs. Saglabājoties esošajam pieprasījumam pēc pensionātiem uz 2029. gadu pieteikumu skaits varētu sasniegt 2365.



3. attēls. Rīgas iedzīvotāju skaita dinamika.

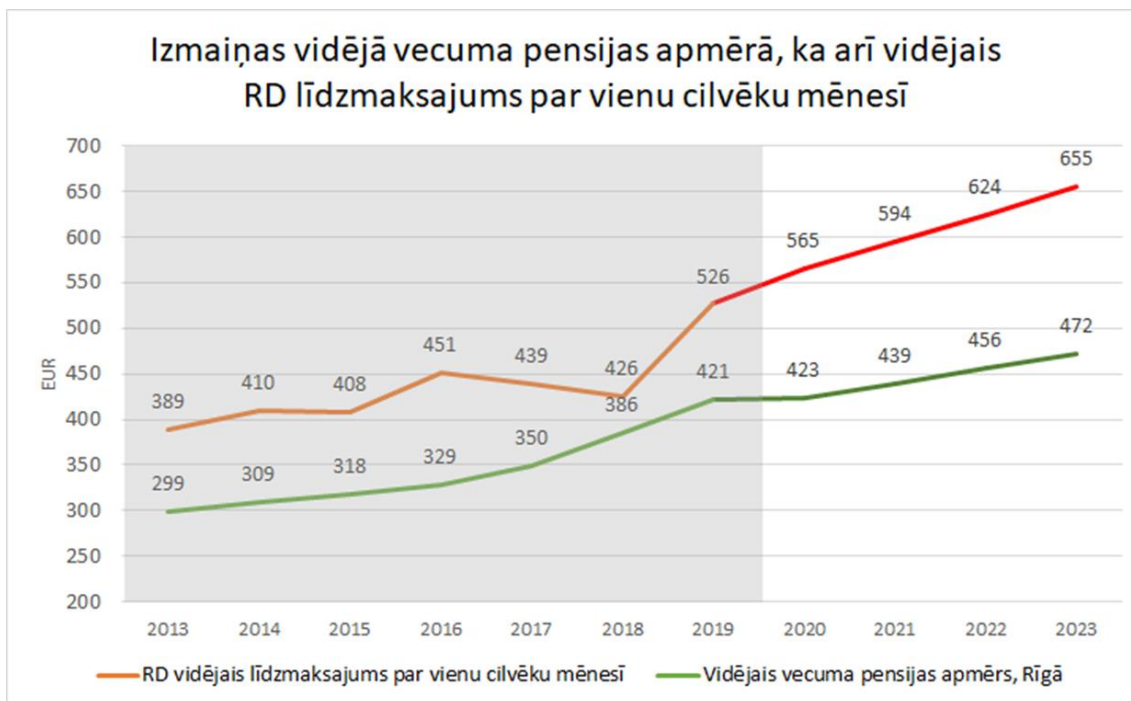
Mirošo cilvēku vidējais vecums



4. attēls. Mirošo cilvēku vidējais vecums

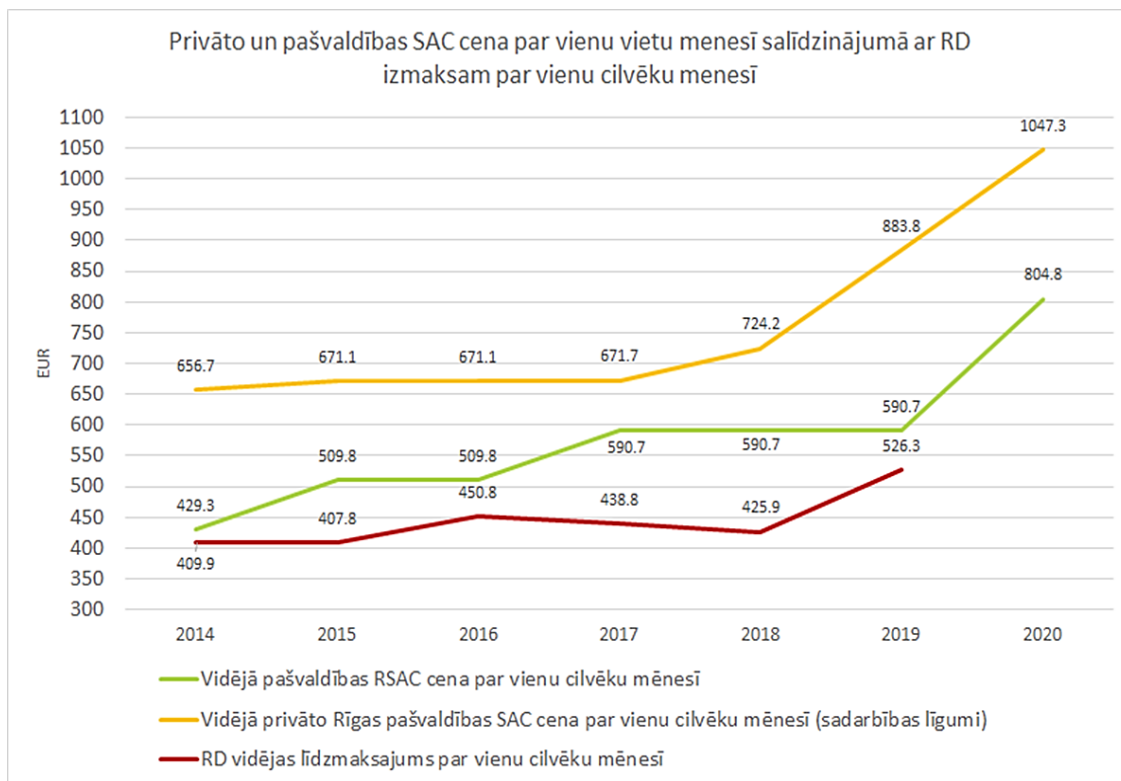
Kopš 2006. gada iedzīvotāju skaits (vecāki par 60 gadiem) ir pieaudzis vismaz par 8. tūkstošiem sastādot 171 435 cilvēkus 2019. gadā. Nemainoties ekonomiskais situācijai valstī pēc 10 gadiem vecu cilvēku skaits varētu sasniegt apmēram 176 639. Savukārt, Rīgas iedzīvotāju dinamiku, kuri ir vecāki par 60 gadiem, vislabāk raksturo mirušo iedzīvotāju vidējais vecums un visu Rīgas iedzīvotāju skaita dinamika (skat. 3 un 4 attēlu). Rīgas kopējais iedzīvotāju skaits ik gadu krīt pa vairākiem tūkstošiem 2019. gadā sasniedzot 630 tūkst. Prognozējams, ka 2029. gadā rīdnieku skaits varētu sasniegt 563 891 cilvēku. Savukārt, cilvēku ilgmūžība pieaug un cilvēki kuri dzīvo 2019. gadā vidēji nodzīvo līdz 75. gadiem, kas ir par 5 gadiem mazāk nekā vidēji piesākas uz pensionātiem. Turpinoties dzīves ilguma pieaugumam cilvēki 2029. gadā vidēji dzīvotu vairāk nekā 79. gadus.

Izmaiņas vidējā vecuma pensijas apmērā, ka arī vidējo Rīgas domes līdzmaksājumu par vienu cilvēku mēnesī var apskatīt 5. attēlā. Neskatoties uz to ka vidējais pensijas apmērs Rīgā pieaug katru gadu un uz 2019. gadu tas sastādīja vidēji 412 eiro, Rīgas domes līdzmaksājums par vienu vietu pensionātā arī pieaug un 2019. gadā sasniedz vidēji 526 eiro par vienu cilvēku mēnesī. Prognozējams, ka gan pensijas apmērs, gan Rīgas domes līdzfinansējums par vienu cilvēku mēnesī turpinās pieaugt arī turpmākajos gados, bet atšķirībā no pensijas apmēra, RD līdzfinansējums

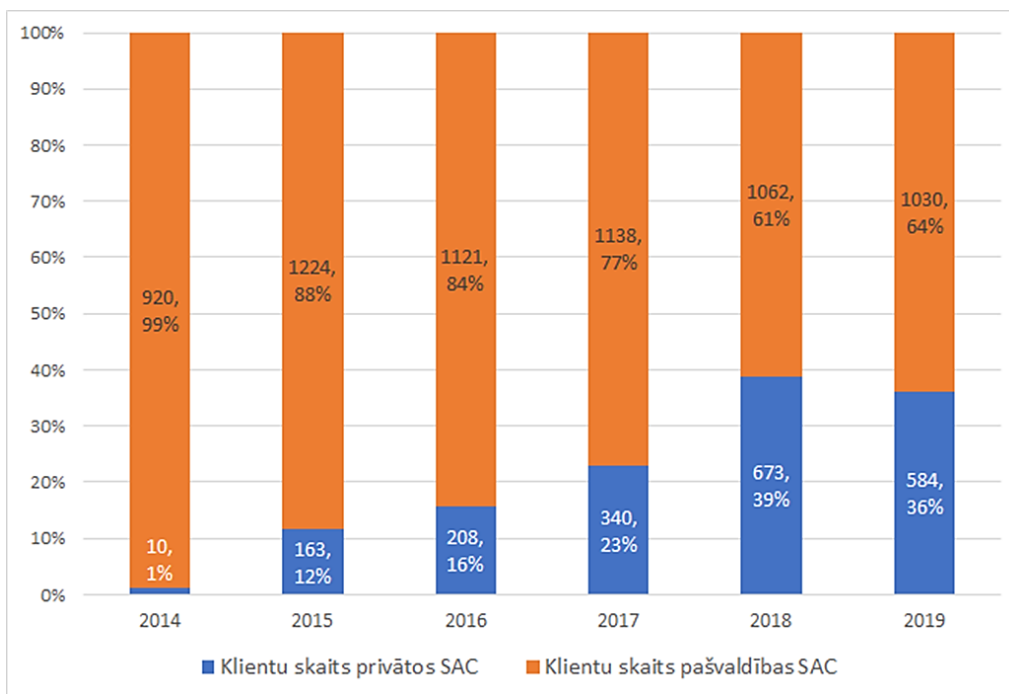


5. attēls. Vecuma pensija Rīgā un Rīgas domes līdzmaksājums par vienu cilvēku mēnesī

pieaugs daudz straujāk, kas ir saistīts ar vidējas vienas SAC vietas cenas augumu (gan pašvaldības, gan privātos pensionātos, skat. 6. attēlu), ka arī ar to ka vairāk cilvēku izvēlas privātos pensionātus (skat. 7. attēlu), kur vienas vietas cena ir augstāka nekā pašvaldības pensionātos. Vienas vietas cenas pieaugumu pensionāta būtiski ietekmē patēriņu cenu pieaugums (skat. 8 attēlu).

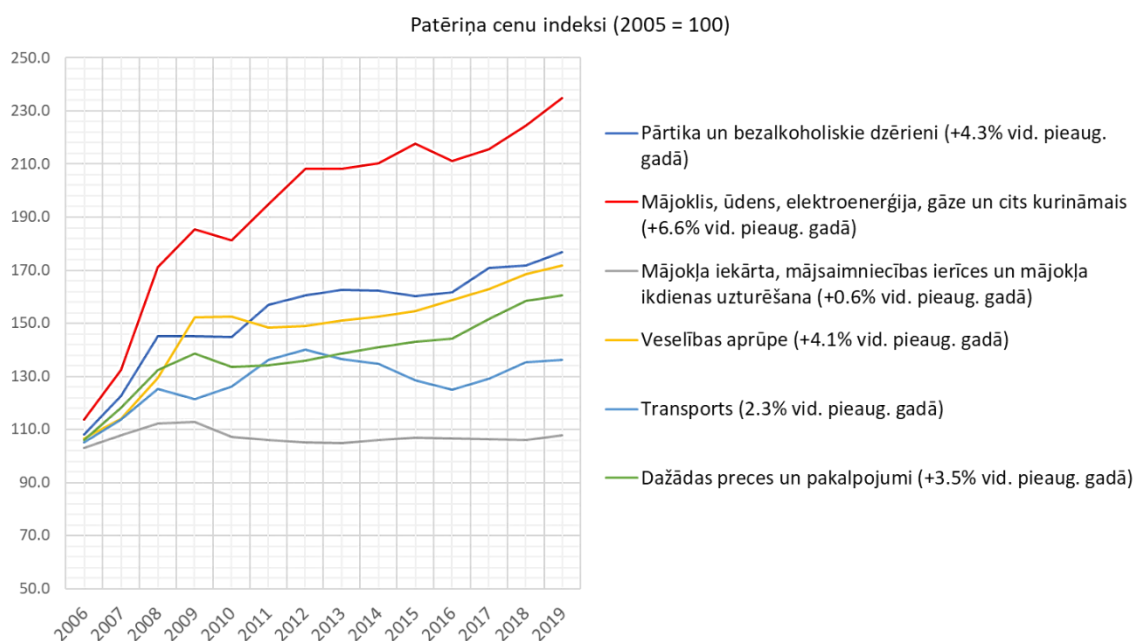


6. attēls. Privāto un pašvaldības SAC vienas vietas cenas salīdzinājums.



7. attēls. Privāto un pašvaldības SAC klientu skaita attiecība

Kopš 2014. gadā ieviesa vaučera principu ir vērojams ne tikai privāta sektora procentuālais pieaugums, bet arī kopējais SAC vietu pieaugums, kas risina akūtu SAC vietu trūkumu un samazina cilvēku gaidīšanu rindā, lai nokļūtu pensionātā. Piemēram, 2014. gadā privāto SAC vietu skaits sastādīja tikai 1% (10 vietas) no kopēja skaita, tad pēc 5 gadiem privāto SAC vietu skaits pieauga līdz 36% un sastādīja jau 584 vietas.



8. attēls. Patēriņu cenu indeksu dinamika no 2006. līdz 2019. gadam.

Nozīmīgākajās patēriņu cenu kategorijās ir reģistrēts ikgadējs pieaugums no 0.6% līdz 6.6% apmērā. Piemēram, vislielākais cenu ikgadējs pieaugums ir reģistrēts kategorijā “mājoklis, ūdens, elektroenerģija, gāze un cits kurināmais”, savukārt, vismazākais kategorijā “mājokļa iekārta, mājtsaimniecības ierīces un mājokļa ikdienas uzturēšana”.

Kopsavilkums

- Uz pansionātu piesakās pārsvarā cilvēki, kuri nevar parūpēties par sevi tieši vecuma, nevis invaliditātes dēļ.
- Cilvēki nepiesakās uz pansionātu uzreiz pēc vecuma pensijas saņemšanas. Vidēji pāriet 10-15 gadi no pensionēšanās dienas, līdz cilvēks piesakās uz pansionātu.
- SAC cenas pieaug sakarā ar patēriņa cenu izmaiņām, bet klientu vidējie ienākumi nepieaug tik strauji, kā rezultātā RD līdzfinansējuma daļa proporcionāli palielinās.
- Ieviešot vaučera principu, ir pieaudzis SAC piedāvājums no privātā sektora, tādējādi novēršot akūtu vietu skaita trūkuma problēmu. Vienlaicīgi tas dod priekšstatu par SAC patiesajām tirgus cenām.
- Pieteikumu skaits uz SAC vietām prognozējami pieaugs vidēji par 5% gadā, un attiecīgi līdz 2025. gadam nepieciešamais SAC vietu skaits būs jāpalielina vismaz par 21%.